

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Inleiding

In de komende weken wil ik in de kerkdiensten met jullie de geschiedenissen van David gaan lezen.

David,
dé grote koning van Israel.

De aanleiding daarvoor
ligt bij een boek dat ik gelezen heb tijdens mijn vakantie.

Dat is een boek van Kader Abdolah;
Salam Europa.

In dat boek wordt het verhaal verteld
van de laatste sjah van Perzië
die een reis maakt door het Europa van zijn dagen
aan het einde van de negentiende eeuw.

Dat is de tijd waarin koningen in Europa nog echt koningen zijn.
En de sjah ontmoet ze allemaal.

De tsaar van Rusland,
de koning van Duitsland,
van België,
van Nederland
en koningin Victoria van Engeland.

Een tijd dus waarin koningen nog echt koningen zijn,
maar het verhaal laat ook voelen
hoe dit tijdperk van koningen op zijn einde loopt.

De revoluties dienden zich al snel aan
die aan deze koninkrijken een einde maakte.

Nederland, België en Engeland hebben weliswaar nog altijd een koningshuis,
maar de rol die zij spelen is niet meer te vergelijken
met hoe dat eerder was,
en in Duitsland en Rusland
zijn de koning en de tsaar
echt van het toneel verdwenen.

Intrigerend

Nu zijn er twee dingen die me in dat verhaal van die verdwijnende koningshuizen intrigeren.

Het ene is
dat met dat de bevolking zijn koningshuizen in de uitverkoop doet,
ze tegelijk hetzelfde lijkt te doen met haar geloof in God.

Met dat het gezag van de koning verdwijnt,

verdwijnt ook meer en meer
het gezag van de kerk en het geloof.

Dat is het ene,
het andere is dat in die koningshuizen die aan het einde van de negentiende eeuw nog
functioneren
er iets van een overtuiging leeft
dat dit koningschap een goddelijke legitimatie heeft.

In Nederland is er de bekende trits:
God, Nederland en Oranje.

Daarmee was voor een deel van de protestanten in Nederland
ons koningshuis zelfs een spirituele waarheid.

Een niet weg te denken onderdeel
van hun geloofsbagage.

Maar het was wel een spirituele waarheid
die gemakkelijk de ogen gesloten hield
voor de voosheid die die koningshuizen ook binnensloop.

De goddelijke legitimatie
kon zelfs de aandacht weghouden
van onrechtmatigheid.

...

En wat mij daaraan nu intrigeert
is dat wij inmiddels in een tijd leven
waarin de koningshuizen
zoals we ze eens kenden in Europa
allang hebben afgedaan
- niemand zit nog op zo'n heerschappij te wachten -
maar dat wij in ons geloof
nog steeds heel sterk vasthouden
aan het beeld van een koningschap.

We noemen God onze koning
en Jezus.

En ik vraag me af
of we daar wel zo goed aan doen,
want het is niet het beeld
waarmee we buiten de kerk gemakkelijk bijval zullen krijgen
voor ons geloof.

Dat voor wat betreft de wereld buiten de kerk,
maar misschien zetten we ook onszelf
met de nadruk op Jezus die koning is
wel op het verkeerde been
als we God zo vereenzelvigen

met een figuur uit een machtsverhouding
waarop we in het gewone leven niet meer op zitten te wachten.

Krijgen we zo God echt wel in beeld
zoals Hij in Christus voor ons wil zijn?

Toch weer goddelijke legitimatie voor machtscentralisatie

Nog één ander ding dat me intrigeert aan die verdwijnende koningschappen in Europa.

Dat heeft meer een politieke component.

Met het verdwijnen van de centrale macht in de verschillende Europese landen,
ontstond er ruimte om over grenzen heen te kijken en samenwerking te zoeken.

Het idee van 'Alle mensen werden Brüder' heeft ergens ook zijn uitwerking gevonden
in het ontstaan van de Europese Unie.

Daar heeft een enorme energie in gezeten
en er is in die samenwerking veel tot stand gekomen,
maar ook van dat tijdperk
lijkt het einde alweer in zicht te komen.

Groot- Brittanië stapt eruit
en ook in andere landen gaan die stemmen op.

Er worden weer grenzen getrokken
en bij delen van de bevolking lijken sterke leiders weer de voorkeur te hebben.

En
waar je die sterke leiders ziet
laten ze zich weer graag voorzien
van goddelijke legitimatie.

Erdogan gaat arm in arm met de islam,
Putin gaat arm in arm met de Russisch orthodoxe kerk
en Trump,
seculier als hij is,
omringt zich graag met stemmen
die hem vertellen dat hij een instrument in gods hand is.

Maar in Europa
lijken we vooral in een soort machtsvacuüm te zitten
en lijken we richtingloos.

David

Het is met dit soort observaties en overwegingen
dat ik besloten heb
om in de diensten met jullie te gaan luisteren
naar de geschiedenissen van David,
de koning van Israel.

Wat komen we in die geschiedenissen tegen

en wat zegt dat ons over God
en wat voor richting wijst dat ons
ook voor het politieke toneel?

...

En dan zijn we vanmorgen begonnen in hoofdstuk 16 van het eerste boek Samuel,
omdat we daar David voor het eerst tegenkomen,
maar er is dan inmiddels al wel heel wat gebeurd.

Israel heeft al een koning
- koning Saul -
maar die koning is al door God verworpen.

Saul is niet de man
die koning kan zijn in Gods naam.

Wie iets van God wil laten zien
zal anders op het toneel moeten verschijnen
dan dat Saul dat deed.

Uit heel de geschiedenis van koning Saul
wordt duidelijk
dat het koningschap zoals het volk dat verlangde
op gespannen voet staat
met hoe de Heer
een God voor zijn volk wil zijn.

En met het voorbeeld van Saul voor ogen
komt het koningschap van David
onder een enorme loep te liggen.

Hij wordt geroepen op een positie
waar hij eigenlijk bij voorbaat gedoemd is
te mislukken.

Maar wat is er nu
dat in zijn koningschap
toch het gezicht van God
zichtbaar kan worden?

Dieren

Goed,
het koningschap van David ligt dus onder een vergrootglas.

En dat vergrootglas heeft de vorm
van het koningschap van Saul.

We worden uitgenodigd
om deze twee koningen met elkaar te vergelijken.

Ik ben daarom die geschiedenissen van Saul ook weer eens gaan lezen,

en wat me opgevallen is,
is dat deze verhalen van Saul en van David
verteld worden
door te vertellen over dieren
en over offermaaltijden.

Sauls koningschap begint ermee
dat hij op zoek moet naar de weggelopen ezellen van zijn vader.

Daardoor komt hij bij Samuel aan de offermaaltijd terecht
en daar wordt hij door Samuel tot koning gezalfd.

En aan Sauls koningschap komt een einde,
omdat hij met buitgemaakte dieren
in de oorlog tegen de Amelekieten
niet doet wat de hem was opgedragen.

De opdracht was namelijk dat alles gedood moest worden,
maar Saul had de dieren als buit in leven gelaten.

En als Samuel dan bij hem komt,
is dan het eerste dat hij vraagt:

Hoe komt het dat ik schapen hoor blaten
en runderen hoor loeien?

En Saul probeert zich eruit te redden
door te zeggen dat hij de dieren achter geeft gehouden
om ze te offeren aan de Heer,
maar het offer voor God
is een gebroken geest
en een verbrijzeld hart.

Schaap en rund

Dieren wijzen ons dus ergens de weg
door deze geschiedenissen van David en Saul.

Als je dat bedenkt,
valt het ineens op
dat van David met nadruk wordt gezegd
dat hij de schapen en geiten hoedt.

Dat valt de eerste keer niet zo op,
als Isaï aan Samuel vertelt
dat zijn jongste zoon er niet is,
omdat die de schapen hoedt,
maar later komt dit ook uit de mond van Saul.

Als Saul David in dienst wil nemen,
klinkt het toch wat opmerkelijk dat hij aan Isaï zegt:
Zendt me uw zoon David
die de schapen en geiten hoedt.

David wordt zo door de verteller dus nadrukkelijk neergezet als iemand die de schapen hoedt.

David komt dus van achter de schapen vandaan.

Maar waar komt Saul eigenlijk vandaan?

...

Als Saul voor de eerste keer als koning optreedt, komt hij juist met zijn span ossen van het land af.

Hij wordt gevraagd om de bevolking van Jabes te bevrijden uit de handen van de koning van de Ammonieten.

Hij houdt dan zijn span ossen in stukken en laat de stukken vlees het land doorsturen met de woorden:

Iedereen die niet ten strijde trekt met Samuel en Saul, zijn runderen zullen net als deze in stukken worden gehouwen.

En het volk komt op de been en Saul haalt een daverend militair succes waarmee zijn koningschap gevestigd is.

Terug naar af?

David komt dus vanachter de schapen vandaan en Saul komt vanachter de runderen vandaan.

Dat wordt opvallend naar voren gebracht.

Maar is daar nu ook iets over te zeggen over wat dat verschil betekent?

...

Ik geef een gedachte door die ik hierbij heb.

Kaïn en Abel.

Abel was een schaapherder,
Kaïn was een landbouwer.

Het offer van Abel werd aangenomen,
het offer van Kaïn werd verworpen.

David en Saul.

David was schaapherder,
Saul was landbouwer;

hij gebruikte zijn span ossen om het land mee te bewerken.

De gedachte die ik hierbij heb is deze.

Israël heeft een ontwikkeling doorgemaakt van een nomadenbestaan - waarin men bovenal schaapherder was - naar een meer gezette samenleving waarin men meer landbouwer werd, en waarin het leven in steden ook mogelijk werd en waarbinnen koningschap ook mogelijk werd.

Saul was van achter de runderen vandaan een man van deze nieuwe tijd.

Maar nieuwe tijden zijn onzekere tijden.

En waar op de nieuwe wegen mislukkingen opdoemen, is de volksbeweging gemakkelijk geneigd de vlucht naar het verleden te maken.

Om het nieuwe te verketteren en in het oude te berusten.

We worden gestraft omdat we onze hand overspeeld hebben.

Abels offer werd aanvaard, Kaïns offer werd afgewezen;

Hoeveel van dat oude volkssentiment zal er niet in die vertelling doorklinken?

Het nieuwe is eerder verdacht dan het oude.

Ten dienste van

Maar hoe gaat dat dan nu in Israël nu de koning van achter de runderen plaats moet maken voor een koning van achter de schapen?

Gaat Israël met David als koning een grote stap terug in de tijd zetten?

Worden de plooiën van de foute keus voor een koningschap gladgestreken en gaan we weer verder zoals we dat de eeuwen door al hebben gedaan?

...

Wat duidelijk is,

is dat Samuel
zijn stier moet offeren.

En voor Saul in de plek
moet niet een Saul 2.0 komen
in de persoon van Eliab.

Het moet anders,
dat is duidelijk.

En daarom wordt er nu
een jongen vanachter de schapen tot koning gezalfd.

Maar de jongen die vanachter de schapen komt,
zet de koning die vanachter de runderen komt
niet aan de kant.

Hij zet hem niet aan de kant,
maar hij dient hem.

En hoe doet hij dat nu?

...

Nou, natuurlijk doet David dat
door voor Saul op de lier te spelen.

Op die manier brengt David de kwade geest in Saul tot rust.

Maar er is meer dan alleen het spelen op de lier.

Want als Isaï zijn zoon David naar Saul stuurt om hem van dienst te zijn,
dan geeft hij voor Saul ook een geschenk mee;

Een ezel beladen met brood,
een zak wijn
en een geitenbokje.

En dit is geen willekeurig geschenk.

Het is een geschenk dat rechtstreeks terugverwijst
naar de start van het koningschap van Saul.

Saul was bij zijn zoektocht naar ezelinnen bij Samuel terecht gekomen.

Samuel had hem tot koning gezalfd
en hem naar huis gestuurd.

En onderweg naar huis
wordt hem verteld dat de ezelinnen al terecht zijn.

Verderop ontmoet hij drie mannen

die bij zich hebben:
Geitenbokjes,
broden
en een zak wijn.

En nog weer verderop ontmoet Saul een groep profeten
met allerlei muziekinstrumenten,
onder andere de lier.

En langs deze weg wordt Saul vervuld van Gods geest.

...

Maar nu is Gods geest van Saul geweken
en nu komt David bij hem
met ezel,
geit,
brood,
wijn
en lier
om het koningschap toch te vullen
met Gods geest.

Slot

En ik denk dat dit iets is
dat we vanuit deze geschiedenis mee mogen nemen
om nog eens over door te denken.

Als tijden veranderen
moeten er soms nieuwe wegen bewandeld worden,
zoals Israel met de keus voor het koningschap
een nieuwe weg ging bewandelen.

Maar het nieuwe zal zijn kinderziektes in zich dragen
die naar verloop van tijd zichtbaar en voelbaar zullen worden.

En de belangrijkste kinderziekte in wat nieuw is,
zal misschien steeds wel zijn
dat het nieuwe maar moeilijk in beeld heeft
wat de kracht van Gods aanwezigheid in het oude was.

Het nieuwe zal daarom gemakkelijk op weg gaan
met een blinde vlek voor waar werkelijk levenskracht is.

En als in het nieuwe
dit gebrek op gaat vallen en voelbaar wordt,
dan gaan er gemakkelijk stemmen op om terug te keren naar wat oud en vertrouwd was.

Het nieuwe verliest gemakkelijk zijn vrienden.

En juist de kerk is dikwijls geen vriend geweest van het nieuwe.

...

Maar laat David hier niet iets anders zien.

Juist waar het nieuwe van het koningschap
zonder het kloppende hart van Gods geest blijkt te zijn,
juist daar gaat hij het nieuwe dienen.

Opdat we toch
op nieuwe wegen voort mogen gaan.

Amen